

ANALIZĂ GENERALĂ ȘI CRITICI
privind cauza
BUHUCEANU ȘI ALȚII CONTRA ROMÂNIEI
(20081/19 - pronunțată în 23 mai 2023)

1. La data de 23.05.2023, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în cauza *Buhuceanu și alții contra României (nr.20081/19)*, condamnând Statul român pentru încălcarea art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare și „Convenția”), respectiv pentru neasigurarea unui cadru legal de recunoaștere și protecție a dreptului la respectarea vieții private și de familie a cuplurilor formate din persoane de același sex. Hotărârea a fost adoptată cu 5 voturi pentru și 2 împotriva.
2. Hotărârea împotriva României se înscrie în trend-ul jurisprudențial al Curții de la Strasbourg care a condamnat rând pe rând state semnatare ale Convenției Europene, membre ale Consiliului Europei, pentru nerespectarea drepturilor persoanelor de același sex.
3. Anterior acestei hotărâri, respectiv la data de 17.01.2023, Marea Cameră a Curții a condamnat definitiv Rusia în cauza *Fedotova și alții contra Rusiei (40792/10, 30538/14, 43439/14¹)* pentru nerecunoașterea unei forme de protecție legală a cuplurilor de același sex (încălcarea art. 8 din Convenție).
4. Ulterior, la data de 01.06.2023, în cauza *Maymulakhin și Markiv contra Ucrainei (75135/14)*, CEDO găsește vinovată Ucraina pentru violarea art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8, din cauza diferenței de tratament juridic aplicat cuplurilor de același sex în comparație cu cuplurile de sex diferit.

A. Circumstanțele Cauzei

5. Florin Buhuceanu² alături de partenerul său de viață, Victor Ciubotaru³, împreună cu încă 20 de cupluri formate din persoane de același sex din România, a căutat să încheie o formă juridică de parteneriat civil între persoane de același sex, instituție care nu este recunoscută în legislația din România. Reclamanții au dat în judecată Statul român pentru încălcarea articolelor 8 din Convenție (privind dreptul la respectarea vieții private și de familie) și 14 (privitor la interdicția oricărei discriminări), învederând Curții faptul că nu au putut obține niciun fel de recunoaștere și protecție juridică a relațiilor lor, dat fiind faptul că legislația României recunoaște și protejează doar relațiile matrimoniale heterosexuale.

¹ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-222750%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-222750%22]})

² <https://humanitas.ro/autori/florin-buhuceanu>

³ <https://onebravething.eu/ro/victor-ciobotaru/>

6. Cauza Buhuceanu și alții reunește cel mai mare număr de aplicanți de orientare sexuală LGBTQ, care solicită protecția vieții de familie în fața CEDO.

Cele 42 de persoane reprezentate în acest caz de ACCEPT provin din 19 județe ale României și se împart în 13 cupluri de femei lesbiene și 8 cupluri de bărbați gay.

7. Argumentele expuse vizează lipsa de protecție juridică a acestor persoane și consecințele care se răsfrâng în viața de zi cu zi, respectiv faptul că nu beneficiază de o recunoaștere a statutului de familie/parteneriat civil, criticând, printre altele, faptul că, în situații medicale nu pot beneficia de recunoașterea calității de co-asigurat a partenerului, faptul că nu pot beneficia de dreptul recunoscut aparținătorilor în situația internării în spital, că nu pot lua decizii pentru celălalt în situații de forță majoră, că în caz de deces nu pot ridica de la morgă corpul partenerului sau certificatul de deces, că nu pot fi beneficiarii ajutorului de înmormântare, că nu pot contracta credite bancare împreună, că nu beneficiază de zilele libere stabilite de Codul muncii în situații privind decesul partenerului, că nu beneficiază de pensia de urmaș, că nu pot obține concedii medicale pentru îngrijirea partenerului sau copiilor partenerului de același sex, că nu se pot moșteni unul pe celălalt conform regulilor moștenirii legale, că în cazul separației nu beneficiază de aceleași reglementări cu cele recunoscute soților care permit stabilirea contribuției împreună.

8. În cauză s-a formulat un număr ridicat de cereri de intervenție (*amicus curiae*) în vederea susținerii poziției reclamanților: Comisarul pentru Drepturile Omului, din partea mediului de afaceri Dentons Europe - Zizzi - Caradja și Asociații SPARL, Fundația pentru Dezvoltarea societății civile compusă din PRIDE Romania, Rise OUT, Identity Education, APADOR - CH, Active Watch, The Center for Partnership and Equality (CPE), FILIA Center, Déclic, Doamna Profesor Dr. Raluca Popescu de la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială de la Universitatea București și un număr foarte ridicat de asociații din străinătate: Association Center for Public Innovation (CPI), Fédération Internationale pour les Droits Humains, ILGA-Europe (The European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association), NELFA (The Network of European LGBTIQ* Families Associations) and ECSOL (The European Commission on Sexual Orientation Law), The Lithuanian Gay League joined by: The Association of LGBT and their friends MOZAIKA (Letonia), Iniciativa Inakost (Slovenia), "Love Does Not Exclude" (Polonia) and Bilitis (Bulgaria).

În susținerea punctului de vedere al Guvernului român au formulat cerere de intervenție Alianța Familiilor din România, Asociația Pro Vita București și Ordo Iuris Institute for Legal Culture.

B. Jurisprudența și cadrul legal care constituie premisele unei recunoașteri juridice a cuplurilor de același sex

- i) Decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene pronunțată în Cauza nr. C-673/16 Relu Adrian Coman și alții/Inspectoratul General pentru Imigrări și alții.⁴
- ii) Decizia Curții Constituționale nr. 580/2016 care stabilește că noțiunea de viață de familie este complexă, cuprinzând inclusiv raporturile de familie de fapt, distinct de relațiile de familie rezultând din căsătorie, a căror importanță a îndrituit legiuitorul constituent să

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0673>

evidențieze distinct, în art.48, protecția relațiilor de familie rezultând din căsătorie și din legătura între părinți și copii.⁵

- iii) Decizia Curții Constituționale nr. 534 /2018⁶ care stipulează că „Aplicând cele dispuse de instanța europeană în interpretarea normelor europene, Curtea Constituțională constată că relația pe care o are un cuplu format din persoane de același sex intră în sfera noțiunii de „viață privată”, precum și a noțiunii de „viață de familie”, asemenea relației stabilite într-un cuplu heterosexual, fapt ce determină incidența protecției dreptului fundamental la viață privată și de familie, garantat de art.7 din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, de art.8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și de art.26 din Constituția României. Bucurându-se de dreptul la viață privată și de familie, persoanele de același sex, care formează cupluri stabile, au dreptul de a-și exprima personalitatea în interiorul acestor relații și de a beneficia, în timp și prin mijloacele prevăzute de lege, de o recunoaștere legală și judiciară a drepturilor și îndatoririlor corespunzătoare.”
- iv) Jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului: Cauza Shalk and Kopf contra Austriei⁷, Vallianatos și alții Contra Greciei⁸, Oliari și alții împotriva Italiei⁹, Fedotova și alții împotriva Rusiei.¹⁰
- v) Jurisprudența CJUE a motivat în mod constant faptul că Statele nu au niciun fel de obligații de a adopta o legislație privitoare la căsătoriile între persoane de același sex¹¹, se impune însă obligația recunoașterii aceluiași drepturi ca și cele ale cuplurilor căsătorite într-un stat membru al Uniunii Europene sau cuplurilor heterosexuale.

C. Recunoașterea cuplurilor de același sex în rândul Statelor membre în Consiliul European.

9. În prezent 30 de state membre semnatare ale Convenției oferă posibilitatea recunoașterii legale a relațiilor între persoane de același sex, dintre care 18 țări au adoptat căsătoriile între persoane de același sex, 12 țări au adoptat parteneriatele civile, iar restul de 16 țări membre nu conferă cuplurilor de același sex niciun fel de protecție legală (Albania, Armenia Azerbaidjan, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Georgia, Letonia, Lituania, Republica Moldova, Macedonia de Nord, Polonia, România, Serbia, Slovacia, Turcia și Ucraina).

⁵ https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/10/Decizie_580_2016.pdf

⁶ https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/07/Decizie_534_2018.pdf

⁷ <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2017/05/Schalk.pdf>

⁸ [file:///C:/Users/Clipa/Downloads/CASE%20F%20VALLIANATOS%20AND%20OTHERS%20v.%20GREECE%20-%20\[Romanian%20Translation\]%20by%20the%20COE%20Human%20Rights%20Trust%20Fund.pdf](file:///C:/Users/Clipa/Downloads/CASE%20F%20VALLIANATOS%20AND%20OTHERS%20v.%20GREECE%20-%20[Romanian%20Translation]%20by%20the%20COE%20Human%20Rights%20Trust%20Fund.pdf)

⁹ <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Oliari-%C8%99i-%C8%9Bii-%C3%AEmpotriva-Italiei.pdf>

¹⁰ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22display%22%3A%20%22%22%22%22%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%22%7B%22appno%22%3A%2240792%2F10%22%2230538%2F14%22%22%2243439%2F14%22%22%22%22documentcollectionid%22%3A%22CLIN%22%22%22itemid%22%3A%22002-13971%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22display%22%3A%20%22%22%22%22%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%22%7B%22appno%22%3A%2240792%2F10%22%2230538%2F14%22%22%2243439%2F14%22%22%22documentcollectionid%22%3A%22CLIN%22%22%22itemid%22%3A%22002-13971%22%7D)

¹¹ Este cert că starea civilă a persoanelor, care cuprinde normele referitoare la căsătorie, este o materie care intră în competența statelor membre, iar dreptul Uniunii nu aduce atingere acestei competențe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 octombrie 2003, Garcia Avello, C-148/02, EU:C:2003:539, punctul 25, Hotărârea din 1 aprilie 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punctul 59, și Hotărârea din 14 octombrie 2008, Grunkin și Paul, C-353/06, EU:C:2008:559, punctul 16). Statele membre sunt astfel libere să prevadă sau să nu prevadă căsătoria pentru persoane de același sex (Hotărârea din 24 noiembrie 2016, Paris, C-443/15, EU:C:2016:897, punctul 59). – paragraful 37 Cauza Coman și alții C673/16

D. Analiza Deciziei

10. Decizia pronunțată în cauza *Buhuceanu și alții contra României* pune în balanță, pe de o parte, interesul public al Statului de a apăra valorile familiei, așa cum se consacră prin dispozițiile art. 258 Cod Civil, de a nu aduce atingere sentimentelor majorității populației¹², precum și necesității de protejare a minorilor de orice formă de ideologie de gen¹³, iar pe de altă parte, interesul particular al reclamantilor de a beneficia de o recunoaștere legală a vieții private și de familie, sub aspectul recunoscut de dispozițiile art. 8 din Convenție, cu reglementarea unei forme juridice de uniune familială formată din persoane de același sex.

11. De remarcat este faptul că spre deosebire de celelalte cauze în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat, **reclamanții nu au dovedit faptul că ar fi epuizat remediile interne pentru recunoașterea drepturilor lor la viață de familie și viață privată. Calitatea lor de victimă a fost invocată prin prisma unor drepturi eventuale pe care legea română nu le recunoaște decât cuplurilor căsătorite.**

Deși au lipsit condițiile majore și teoretice pentru admisibilitatea în principiu a cererii, respectiv calitatea de victimă (într-un context concret) prevăzută de art. 34 din Convenție, prin neepuizarea tuturor remediilor legale interne, cerință stabilită imperativ de dispozițiile art. 35 din Convenție, Curtea a reținut această cauză spre judecată.

12. Curtea consideră că absența oricărei forme de protecție și recunoaștere a cuplurilor de același sex afectează identitatea reclamantilor (sub aspect social și personal) care doresc să beneficieze de legitimitatea și protecția legii în ceea ce privește relațiile lor de cuplu.

De altfel, CEDO apreciază faptul că viața de familie în înțelesul art. 8 din Convenție nu privește doar familiile rezultate din căsătorie, ci și legăturile *de facto* acolo unde părțile trăiesc împreună în afara căsătoriei.

13. Curtea Europeană a observat că România „prevede o singură formă de uniune familială”.

A urmat constatările sale din cauza *Oliari* și a afirmat că nici lipsa generală de sprijin față de parteneriatele între persoane de același sex din partea cetățenilor români, nici procesele legislative democratice prin care România a respins în mod constant proiectele de parteneriate între persoane de același sex prin Parlamentul său nu ar putea fi folosite pentru a justifica respingerea „interesului reclamantilor de a avea relațiile respective recunoscute și protejate în mod adecvat prin lege” (a se vedea paragrafele 77 și 80 din Hotărârea CEDO). Afirmând acest lucru, Curtea Europeană a constatat că România și-a depășit marja de apreciere. **Aceasta înseamnă că CEDO s-a poziționat ca o autoritate de legiferare, în contradicție evidentă cu procesele democratice ale statului pârât.**

14. Curtea apreciază că Statelor membre le revine o obligație pozitivă de a asigura o protecție efectivă persoanelor aflate într-o legătură de stabilitate, indiferent de sex, similară cuplurilor căsătorite. Sub acest aspect, marja de apreciere a statelor fiind restrânsă, **acestea având o marjă mai largă de apreciere doar în privința alegerii modalităților efective de recunoaștere sub aspect juridic a**

¹² Sondajele din 2022 relevă că doar 12% dintre români sunt favorabili acordării drepturilor persoanelor LGBT, pe când 62% consideră că „trebuie întărit prin lege rolul familiei tradiționale”. <https://www.dw.com/ro/homosexualii-condamna%C8%9Bi-s%C4%83-fie-tolera%C8%9Bi/a-62203293>

¹³ <https://aliantaparintilor.ro/2022/11/01/ideologia-de-gen-scrisoare-deschisa/>

acestor situații de fapt: sub forma căsătoriei, sub forma parteneriatelor civile, sau chiar cumulativ prin ambele forme (impunându-se practic obligația de a legisla conform jurisprudenței CEDO). Curtea a subliniat în mai multe rânduri că statele au o marjă largă de apreciere în determinarea exactă a naturii regimului juridic aplicabil cuplurilor de același sex.

15. În privința art. 14 privitor la discriminare, Curtea a apreciat că nu se mai impune analiza și sub acest aspect, fiind suficientă analiza situației strict sub aspectul art. 8 din Convenție.

16. Hotărârea nu este definitivă, oricare dintre părți având posibilitatea ca într-un interval de 3 luni de la pronunțare, respectiv de la data de 23.05.2023, să solicite retrimiteră cauzei în fața Marii Camere. Din momentul în care o hotărâre devine definitivă, ea urmează să fie publicată și devine obligatorie pentru părțile litigante.

Art. 43 din Convenție:

- 1) *Într-un termen de trei luni de la data hotărârii unei Camere, orice parte în cauză poate, în cazuri excepționale, să solicite retrimiteră cauzei în fața Marii Camere.*
- 2) *Un colegiu de cinci judecători ai Marii Camere acceptă cererea atunci când cauza ridică o problemă gravă privind interpretarea sau aplicarea Convenției sau a Protocoalelor sale, sau o altă problemă gravă cu caracter general.*
- 3) *În cazul în care colegiul acceptă cererea, Marea Cameră se pronunță asupra cauzei printr-o hotărâre.*

CRITICI CE VIZEAZĂ HOTĂRÂREA CEDO ÎN CAUZA BUHUCEANU ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI¹⁴

1. Lipsa calității de victimă

Art. 34 din Convenție nu permite admiterea unei plângeri *in abstracto* prin care se pretinde o violare a Convenției. Reclamanții trebuiau să indice în concret în ce mod le-a fost afectat de către Statul român dreptul la viața de familie și viața privată, căile judiciare alese și care au fost soluțiile autorităților jurisdicționale/administrative. Reclamanții au invocat în mod abstract care sunt drepturile de care nu ar putea beneficia conform legislației raportat la diverse materii, dar nu au prezentat dovezi suficiente pentru a arăta faptul că presupusele deficiențe la nivelul legislației naționale au fost în măsură să îi afecteze în mod personal, aceasta dacă avem în vedere că pe rolul instanțelor române se află doar o acțiune care are ca obiect anulare act administrativ, nesoluționat încă. Prin urmare nu se poate stabili exact care sunt drepturile încălcate.

Reclamanții, animați de procesul și trendul european de recunoaștere și celebrare a conceptului de parteneriat civil, și-au formulat plângerea în ideea promovării unei ipoteze principiale în materia uniunilor formate din persoane de același sex, fără a oferi însă relevanță rigorilor procedurale care

---

¹⁴ Traducerea unor extrase din opiniile dizidente exprimate în Cauza Fedotova și ceilalți împotriva Rusiei de către Judecătorii Wojtyczek și Lobov

impun atât dovedirea calității de victimă, cât și epuizarea remediilor interne. Chiar și în situația recunoașterii calității de victimă potențială, reclamantii trebuiau să prezinte dovezi plauzibile și concrete ale probabilității survenirii unei încălcări la care ar fi supuși personal.

Deși majoritatea judecătorilor au împrumutat raționamentul stabilit în cauza Fedotova și alții împotriva Rusiei, cazul Buhuceanu și alții se diferențiază sub multe aspecte care nu pot fi neglijate. Prin comparație cu Guvernul rus care nu și-a exprimat nicio intenție de a-și armoniza dreptul intern la Convenție, Guvernul României a afirmat că, de principiu, ia în considerare beneficiile eferente unei forme de parteneriat civil pentru cuplurile de același sex și și-a confirmat angajamentul ferm față de a proteja și promova drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor, fără discriminări ce vizează orientarea sexuală, exprimându-și opoziția fermă împotriva oricărei manifestări de homofobie (a se vedea paragraful 51 din hotărâre).

Deși Curtea reține că afirmațiile Guvernului nu sunt susținute de dovezi ale măsurilor efective întreprinse către orice formă de recunoaștere juridică pentru astfel de cupluri (paragraful 77 din hotărâre), totuși, dinamica jurisprudenței și a legislației naționale sub aspectul protejării cuplurilor de același sex poate confirma contrariul. Statul român a experimentat în ultimii ani un veritabil avans legislativ și jurisprudențial, fiind într-un proces activ de armonizare a legislației naționale - domeniu cu domeniu - cu interpretările Convenției, fapt ce contribuie în mod vădit la lărgirea sferei de protecție a relațiilor de același sex. Astfel că, cel puțin parțial, acel vid legislativ invocat de reclamantii se infirmă prin conținutul dreptului intern, respectiv aplecarea statului român înspre ceea ce reprezintă protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cuplurilor de același sex. În acest sens, cu titlu de exemplu, învederăm următoarele:

- adoptarea unor dispoziții mai cuprinzătoare, cu caracter general, precum cele ale art. 1.391 Cod Civil care prevăd posibilitatea obținerii de despăgubiri pentru repararea prejudiciului nepatrimonial atât de către membrii de familie ai victimei, cât și de către orice persoană care, la rândul ei, ar putea dovedi existența unui asemenea prejudiciu;
- Decizia CCR nr. 562/2017 prin care se constată că soluția legislativă cuprinsă în art.117 alin. (1) lit.a) și lit.b) din Codul de procedură penală, care exclude de la dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelorora dintre soți, este neconstituțională;
- Decizia Curții Constituționale nr. 580/2016 care stabilește că noțiunea de viață de familie este complexă, cuprinzând inclusiv raporturile de familie de fapt, distinct de relațiile de familie rezultând din căsătorie, a căror importanță a îndrituit legiuitorul constituant să evidențieze distinct, în art.48, protecția relațiilor de familie rezultând din căsătorie și din legătura între părinți și copii;
- O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, inclusiv pe baza orientării sexuale, prin care se facilitează în mod efectiv procesul de protejare a acestor cupluri, inclusiv sub aspectul încheierii de contracte civile în care acestora să le fie recunoscută calitatea de co-asigurat, codebitor, coplătitor, moștenitor, coproprietar sau colocatar, precum și altele.

Prin urmare, pentru soluționarea prezentei cauze se impunea o analiză amănunțită și punctuală a dreptului intern, pentru a stabili cu suficientă precizie statutul juridic al cuplurilor de același sex și a identifica/confirmă dacă, într-adevăr, reclamantii ar putea avea, și sub ce condiții, calitatea de potențiale victime ale sistemului juridic intern, respectiv dacă au întâmpinat/ar putea întâmpina dificultăți concrete, având în vedere inclusiv caracterul mai cuprinzător al legislației naționale.

După cum se observă, prin comparație cu alte state, precum Rusia – unde legislația nu oferă nicio posibilitate de recunoaștere legală pentru cuplurile de același sex, și nici nu a suportat vreo schimbare de la depunerea plângerilor în cauza Fedotova - România dovedește un progres evident în ceea ce privește reglementările menite să extindă sfera de recunoaștere a relațiilor de același sex, relații care deja se bucură de anumite forme sectoriale de recunoaștere în virtutea asigurării respectării dreptului la viața privată prevăzut de art. 8 din Convenție.

Nu se poate reține că Statul român nu a întreprins/nu întreprinde măsuri efective către recunoașterea și respectarea drepturilor și libertățile cuplurilor de același sex și că, astfel, se face vinovat de violarea Convenției.

Însăși Curtea susține prin practica sa că nu poate fi găsit un consens similar cu privire la forma juridică unei astfel de recunoașteri, și nici cu privire la conținutul protecției de care trebuie să beneficieze aceste relații.

Principiul subsidiarității jurisdicției CEDO conferă statelor contractante prioritate în ceea ce privește adoptarea măsurilor necesare pentru a garanta oricărei persoane drepturile conferite prin Convenție, și nu este de competența Curții însăși să stabilească regimul juridic care trebuie acordat relațiilor de același sex.¹⁵ Pentru identitate de rațiune, această libertate ar trebui să poarte inclusiv asupra ritmului de stabilire și implementare a regimului juridic aferent.

Or, statul pârât se află deja în proces progresiv de adaptare a legislației interne pas cu pas, în acord cu mediul social și cultural al României. Demersurile efectuate până acum prin care se urmărește recunoașterea juridică a relațiilor de același sex pot fi probate printr-o serie de decizii jurisprudențiale și acte normative ce facilitează accesul cuplurilor de același sex la diverse instituții juridice existente în dreptul intern. După cum s-a reținut în Hotărârea Fedotova, recunoașterea unor astfel de relații se poate realiza inclusiv prin recunoașterea *ex lege* în diferite ramuri ale dreptului astfel încât aceste cupluri să poată obține anumite drepturi specifice și să obțină protecție aferentă – mecanism preferat și activat de statul român înainte de pronunțarea Hotărârii în cauza Buhuceanu.

Curtea Constituțională a României a recunoscut prin Decizia 580/2016 și Decizia 534/2018 că relația pe care o are un cuplu format din persoane de același sex intră în sfera noțiunii de „viață privată”, precum și a noțiunii de „viață de familie”, asemenea relației stabilite într-un cuplu heterosexual, iar în consecința acestor decizii, în virtutea mecanismului de recunoaștere a relației în diferite ramuri ale dreptului, chiar după pronunțarea Hotărârii CEDO în cauza Buhuceanu și alții, respectiv la data de 05.07.2023, Ministerul Afacerilor Interne a publicat un proiect de lege pentru completarea O.U.G. nr. 194/2000 privind regimul străinilor în România, proiect prin care, cuplurile formate din persoane de același sex înregistrate pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene ar putea obține, după caz, dreptul de ședere în România.

Considerăm că lipsa dovedirii calității de victimă a reclamantilor se poate justifica de existența în dreptul intern a unui set cuprinzător de norme care, de principiu, în urma unei analize și verificări mai concrete, aplicate și obiective, recunosc relațiilor de același sex, fie direct, fie indirect, un set larg de drepturi și libertăți fundamentale specifice, cu diverse excepții firești și inerente anumitor instituții juridice.

---

¹⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22buhuceanu%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-224774%22%5D%7D>

Raportat la legislația și jurisprudența română, se poate constata că statul pârât nu se face vinovat de încălcarea obligațiilor prevăzute prin Convenție, întrucât acesta deține diverse forme de recunoaștere a relațiilor de același sex și se află într-un proces continuu de adaptare la normele prevăzute în Convenție, independent de hotărârea CEDO.

2. Neepuizarea remediilor interne

Potrivit art. 35 din Convenție pentru a putea dovedi o încălcare din partea Statului român a dreptului la viață privată, trebuie epuizate remediile interne, astfel,

Art. 35 alin. 1 și 4:

(1) „Curtea nu poate fi sesizată decât după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum se înțelege din principiile de drept internațional general recunoscute, și într-un termen de patru luni începând cu data deciziei interne definitive.

[...]

(4) Curtea respinge orice cerere pe care o consideră inadmisibilă în aplicarea prezentului articol. Ea poate proceda astfel în orice stadiu al procedurii.”

Este bine știut că judecătorul european exercită un control subsidiar, instanțele naționale fiind primele chemate să se pronunțe asupra încălcării drepturilor și libertăților fundamentale.

Reclamanții nu au introdus cererea la CEDO urmare a unor procese purtate în România; în acest sens nu au invocat nici măcar decizii administrative. Ei au acționat împreună ca un mecanism de constrângere și de impunere a unor norme, pe care legiuitorul român le-ar fi adoptat într-un alt ritm care să corespundă realităților și sensibilităților din societate.

Analiza Curții trebuie efectuată prin raportare la circumstanțele culturale și politice specifice sistemului social românesc, precum și la elementele particulare ce dictează în mod organic evoluția normelor de drept intern. Decizia CEDO nu va putea schimba climatul de opoziție față de mișcarea LGBT cristalizat în spiritul valorilor sociale și culturale românești, ba mai mult, ar putea fi contraproductivă și reprimată de opinia publică.

3. Puterea legislativă, puterea de a adopta reguli juridice primare și în particular reguli juridice privind chestiuni sociale fundamentale, revine unui parlament ales

Convenția oferă garanții că regulile juridice primare în materia chestiunilor fundamentale din societate vor fi adoptate doar de către legislativul național sau prin tratate internaționale ratificate prin acord de către parlamente naționale. Puterea normativă privitoare la chestiuni fundamentale din societate nu poate fi exercitată de către un organ judiciar, nici chiar de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Articolul 3 din Protocolul nr. 1 care traduce art. 21 paragraful 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede în mod expres că voința popoarelor este fundamentul autorităților puterilor publice.¹⁶

---

¹⁶ „Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat; această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care să aibă loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmând o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.”

Chiar dacă hotărârile CEDO nu devin automat lege, însă, având în vedere obligația statelor de a se conforma, în mod indirect Curtea Europeană a Drepturilor Omului trasează linii clare în adoptarea unor legi și astfel, indirect, o persoană sau un grup de persoane manipulează autoritatea Curții pentru a impune statelor adoptarea unor legi, chiar în dezacord cu realitatea socială a unui stat. Prin urmare, se ridică întrebarea dacă o astfel de direcție, în chestiuni fundamentale, poate fi decisă de Curte, din moment ce reprezintă voința unui grup de persoane, în opoziție cu voința poporului.

4. Statele membre sunt libere să adopte noi instituții juridice, ori să adapteze noi drepturi/forme juridice la realități sociale prezente, pe calea unor noi tratate

Curtea stabilește faptul că statele au o marjă de apreciere mai extinsă în determinarea naturii exacte a regimului juridic care trebuie pus la dispoziție cuplurilor de același sex. În acest din urmă context poate fi luat în considerare mediul social și cultural al României (paragraful 82 din hotărâre).

Însă, opinia publică percepe parteneriatul civil ca fiind o suprapunere cu instituția căsătoriei, altfel spus, o alternativă similară din punct de vedere legal la o valoare socială proteguită prin lege, alternativă care poate avea capacitatea de a știrbi și denatura valoarea primară a căsătoriei pe care societatea o îmbrățișează și promovează.

„Faptul că un stat nu recunoaște anumite instituții juridice sau nu recunoaște anumite drepturi ori le recunoaște, în anumite condiții, este expresia diversității sistemelor juridice și a modului diferit de evoluție a normelor de drept intern, în acord cu evoluția socială, cu valorile morale ale societății respective, care încredințează statului ocrotirea acestor valori. În acest context, este opțiunea statului de a decide în ce mod acordă ocrotire anumitor valori sociale.”¹⁷

Analizând sub aspect comparativ, se constată că legalizarea parteneriatelor civile a reprezentat pretutindeni unde a fost acceptată primul pas spre legalizarea căsătoriei între persoanele de același sex, ea nefiind decât mijlocul prin care se poate ajunge la această căsătorie.

Or, inclusiv art. 12 din Convenție prin care se prevede că:

„Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept”

coroborat cu art. 5 din protocolul nr. 7 la Convenție care reglementează egalitatea între soți:

„Soții beneficiază de egalitate în drepturi și în responsabilități cu caracter civil, între ei și în relațiile cu copiii lor referitor la căsătorie, pe durata căsătoriei și în momentul desfacerii acesteia. Prezentul articol nu împiedică Statele să ia măsurile necesare în interesul copiilor”

proiectează conceptele de familie și de căsătorie ca fiind un derivat din realitatea firească a evoluției socio-umane, ele definind o sumă de drepturi și obligații comune și specifice bărbatului și femeii, priviți împreună, ca elemente intrinseci și naturale ale formării unui cuplu, având ca vocație fundamentală perpetuarea.¹⁸

Art. 16 alin. 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: *„Familia constituie elementul natural, și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.”*

¹⁷ https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/07/Decizie_534_2018.pdf

¹⁸ https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/10/Decizie_580_2016.pdf

Art. 12 din Convenție garantează dreptul oricărei persoane de a se căsători și de a întemeia o familie. Curtea a hotărât prin jurisprudența sa că exercitarea acestui drept dă naștere unor consecințe personale, sociale și juridice, având în vedere alegerile morale sensibile în cauză și importanța acordată protecției copilului și asigurării mediului de familie.

Parteneriatul civil însă, ca instituție alternativă și similară căsătoriei, nu poate oferi garanții morale și sociale impuse de cadrul normativ general și special pentru încuviințarea exercitării anumitor instituții proprii familiei, cum ar fi încuviințarea adopțiilor, care nu garantează stabilitatea cerută pentru ceea ce reclamă principiul respectării și promovării interesului superior al copilului.

Nu putem contesta faptul că art. 8 din Convenție, care prevede „dreptul la respectarea vieții private și de familie”, se află în strânsă legătură cu dreptul „de a se căsători și de a întemeia o familie”. Cu atât mai mult cu cât art. 8 din Convenție face referire la viața de familie, din rațiuni de logică și perspectivă unitară, acest articol trebuie corelat în interpretarea sa cu celelalte dispoziții ale Convenției (art.12 din Convenție, art. 5 din Protocolul nr. 7 la Convenție), respectiv ale Declarației Universale a Drepturilor Omului (art. 16). Noțiunea de familie din art. 8 de referă la relațiile bazate pe căsătorie.

După cum am arătat, în ceea ce privește celelalte „legături civice” *de facto*, acestea se bucură de recunoaștere și protecție adecvată în acord cu sistemul intern socio-juridic. Potrivit dreptului intern, fiecare persoană are posibilitatea de a se apropia de alții pentru a stabili și dezvolta relații cu aceștia, fără ca dreptul intern să prevadă vreă interdicție în acest sens. În virtutea respectării dreptului la viața privată, legislația română sancționează orice formă de discriminare, inclusiv pe criterii de orientare sexuală.

Totuși, în ceea ce privește dimensiunea de interpretare a art. 8 din Convenție (și nu numai), subliniem faptul că aceasta trebuie interpretat în deplină conformitate cu regulile de interpretare a tratatelor, astfel cum acestea sunt prevăzute prin art. 31 și 32 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor, astfel:

„Art. 31 – Regula generală de interpretare

(1) *Un tratat trebuie să fie interpretat cu buna credință potrivit sensului obișnuit ce urmează a fi atribuit termenilor tratatului în contextul lor și în lumina obiectului și scopului său.*

(2) *În vederea interpretării unui tratat, contextul cuprinde, în afară de text, prealabil și anexe:*

a) orice acord în legătură cu tratatul și care a intervenit între toate părțile cu prilejul încheierii tratatului;

b) orice instrument stabilit de către una sau mai multe părți cu prilejul încheierii tratatului și acceptat de celelalte părți ca instrument avînd legătura cu tratatul.

(3) *Se va ține seama, odată cu contextul:*

a) de orice acord ulterior intervenit între părți cu privire la interpretarea tratatului sau la aplicarea dispozițiilor sale;

b) de orice practică urmată ulterior în aplicarea tratatului prin care este stabilit acordul părților în privința interpretării tratatului;

c) de orice regulă pertinentă de drept internațional aplicabilă relațiilor dintre părți.

(4) *Un termen va fi înțeles într-un sens special dacă este stabilit că aceasta a fost intenția părților.”*

„Art. 32 - Mijloace complementare de interpretare

Se poate recurge la mijloace complementare de interpretare, îndeosebi la lucrările pregătitoare și la împrejurările în care a fost încheiat tratatul, fie pentru a se confirma sensul rezultând din aplicarea articolului 31, fie pentru a se determina sensul atunci când interpretarea dată conform articolului 31:

a) lasă sensul ambiguu sau obscur; sau

b) duce la un rezultat vădit absurd sau nerațional.”

Părțile contractante au semnat Convenția având înțelegerea întemeiată că DOAR un bărbat și o femeie au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. De vreme ce în momentul semnării Convenției, date fiind prevederile tratelor internaționale, Statul român nu a intenționat și nici nu a prevăzut ca relația existentă între două persoane de același sex să fie oficiată prin reglementarea unei noi instituții juridice distincte față de cele existente, acest drept de legiferare rămâne la libera apreciere a statelor părți.

Prin urmare, o astfel de hotărâre impune Statului român obligații care nu decurg în mod direct din Convenție, ci din adaptări ale Convenției neasumate în mod expres de părțile contractante (printr-un acord care să reglementeze aceste parteneriate/să extindă sfera de înțelegere a anumitor concepte).

Curtea susține că, în conformitate cu obligațiile pozitive care le revin în temeiul articolului 8 din Convenție, statelor membre li se cere să ofere un cadru juridic care să permită cuplurilor de același sex să li se acorde o recunoaștere și o protecție adecvată a relației lor. Or, România se află în proces continuu de recunoaștere a relațiilor de același sex, intervenind în acest sens în diferite ramuri de drept, însă fără a promova ipoteza legalizării unei instituții exprese, autonome și de sine stătătoare dedicată relațiilor de același sex. Instituția familiei este un concept esențial al strategiei vieții sociale, ce nu poate fi suplinit și nici fraudat. Or, legalizarea parteneriatului civil nu reprezintă altceva decât o contrafacere a unei instituții fundamentale și indispensabile vieții sociale. Statul român nu poate legifera un fenomen care fraudează o valoare umană ce stă la baza existenței vieții și a unei societăți funcționale.

Sistemul social și cultural românesc protejează conceptul de familie, astfel cum acesta a fost promovat cu ocazia ratificării Convenției, înțelegând și acceptând faptul că, la bază, dispozițiile art. 12 din Convenție se sprijină pe conceptul tradițional de căsătorie.

Raportat la hotărârea CEDO în cauza Buhuceanu, constatăm că ne aflăm în situația recunoașterii și reglementării de noi instituții, respectiv drepturi care nu au fost recunoscute și asumate la momentul ratificării Convenției. Altfel spus, lipsește legitimitatea obligației de a legifera o astfel de instituție/ uniune civilă.

În acest context, rolul Curții se limitează la aplicarea și interpretarea tratatelor existente, cu respectarea regulilor aplicabile în materie de interpretare a tratatelor. Ea nu poate să adapteze sau să modifice tratatul, această putere revenind strict statelor membre semnatare, Înalte Părți Contractante.

Fluiditatea cu care este adaptat și interpretat tratatul, în urma căreia statele părți devin angajate la noi contracte, poate constitui un început de atac la adresa suveranității naționale. Pentru promovarea unor concepte sau drepturi noi, CEDO are posibilitatea elaborării de noi protocoale.

Până în prezent au fost încheiate 16 Protocoale Adicionale la Convenție, din care cel puțin 6 prevăd noi drepturi care nu erau protejate inițial de Convenție.

Avantajul protocoalelor care conferă noi drepturi este că acestea intra în vigoare pentru fiecare stat în parte de la data ratificării lor, fără a fi nevoie de adeziunea tuturor celor 46 de State membre. Această metodă permite statelor să decidă dacă și în ce moment vor adera la protocoale și dacă acest lucru corespunde cel mai bine idealului regimului politic ales în mod democratic.

5. Chestiunea interpretării dinamice a Convenției

În mod cert Convenția este un instrument viu și Curtea trebuie să o aplice situațiilor noi și să precizeze sensul dispozițiilor din aceste noi contexte. Curtea nu poate evita unele decizii care au caracter normativ, în măsura în care acestea dau un sens mai specific formulărilor drepturilor și libertăților prezente în Convenție, care sunt generale, chiar vagi. Totuși, misiunea Curții este limitată și eventuala putere normativă este secundară și derivată. Punctul de plecare este întotdeauna un text juridic și semnificația lui, **misiunea Curții nefiind de elaborare de norme noi** care să adapteze regulile în vigoare schimbărilor sociale sau din societate, **să acopere lacune sau să remedieze alte lipsuri ale Convenției. Această adaptare nu se poate face decât pe calea unor noi tratate, protocoale de amendare ori de completare a Convenției!**

În ultima vreme, unele din deciziile Curții așa cum este și în Cauza Buhuceanu și alții creează norme primare și noi drepturi care nu au fost inițial acordate de către Convenție. Ideea, conform căreia Convenția este un instrument viu, corespunde unei tehnici juridice care transferă Curții Europene a Drepturilor Omului o parte importantă a puterii autorităților alese democratic în cadrul statelor membre, de a elabora tratate, ceea ce duce la limitarea procesului decizional democratic al statelor părți ale Convenției. Aceasta apare din ce în ce mai des sub pretextul necesității protejării grupurilor izolate și vulnerabile care nu au suficientă reprezentare parlamentară, astfel încât drepturile și interesele lor să fie mai bine apărate.

Prin urmare nu trebuie să pierdem din vedere scopul art. 8 din Convenție, acela de a proteja în principal indivizii împotriva ingerințelor arbitrare în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și corespondenței. Aceasta este o obligație negativă clasică, despre care Curtea a afirmat în jurisprudența sa, că reprezintă obiectivul esențial al art. 8. Cu toate acestea, statele membre, au de asemenea obligația pozitivă de a garanta că drepturile prevăzute la art. 8 sunt respectate, iar aceste obligații pot implica adoptarea unor măsuri destinate să asigure respectarea vieții private însă în același timp trebuie avut un echilibru just ce trebuie realizat între interesele concurente ale persoanei și cele ale comunității în ansamblu, scopurile prevăzute la art. 8 alin. (2) din Convenție având o anumită relevanță. Subliniem că în cauzele care au fost ridicate probleme sensibile care țin de morală ori de etică, Curtea a apreciat că marja de apreciere lăsată statului va fi mai largă.

6. Lipsa unui consens unitar al Statelor membre

Este cunoscut faptul că, în privința chestiunilor antropologice și morale fundamentale, nu se poate susține existența unui consens unitar al statelor membre. Or, deciziile CEDO (în materia relațiilor de același sex) se emit într-un sistem șablonat, rigid și incapabil să se adapteze la particularitățile fundamentale specifice fiecărui stat membru, neglijând astfel realitatea pluralismului moral, cultural și social.

Pe de altă parte însă, tot jurisprudența Curții susține că acest pluralism trebuie acceptat ca o caracteristică a societăților democratice și a diversității de opinii, care nu trebuie să constituie o amenințare, ci o sursă bogată de diversitate.

Hotărârile CEDO nu pot neglija acest raționament/mecanism de raportare, cu atât mai mult cu cât vorbim de concepte, drepturi și interpretări fundamentale adăugate Convenției, care nu au fost asumate prin tratat. Dezacordul asupra chestiunilor fundamentale este un alt argument împotriva îndepărtării de către state de la ceea ce a fost convenit inițial prin textul tratatului și interpretarea inițială.

Absența unui consens european asupra recunoașterii juridice a uniunilor între persoanele de același sex constituie un alt impediment al caracterizării unei tendințe nete și continue în favoarea unei astfel de recunoașteri, criteriu care a fost folosit de către Curte ca și argument în favoarea necesității recunoașterii unei forme de protecție juridică a cuplurilor de același sex.

7. O schimbare majoră în paradigma protecției drepturilor omului

Convenția a fost semnată pentru a lua măsuri proprii asigurării garanțiilor colective a drepturilor enunțate în Declarația universală¹⁹. Acest instrument trebuie interpretat în lumina Declarației Universale a Drepturilor Omului, care prevede conform art. 16 că familia este întemeiată prin intermediul căsătoriei dintre un bărbat și o femeie. “Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.” Declarația nu prevede nici o altă formă juridică de întemeiere a unei familii. Chiar și art. 12 din Convenție indică faptul că „Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.”

Față de acest context, a impune statelor obligația pozitivă de a recunoaște juridic într-o manieră sau alta și de a proteja în mod specific prin crearea de instituții noi, cuplurile homosexuale, modifică fundamental paradigma protecției drepturilor decurgând din Convenție, în materia familiei.

De fapt, Curtea își arogă rol de legiuitor, rol care nu i-a fost acordat prin Convenție, și impune statelor să își revizuiască fundamental instituțiile de drept și implicit principiile morale caracteristice respectivei națiuni, când în mod pragmatic acest lucru nu este necesar și se poate realiza prin completarea actelor normative deja existente, punctual cu privire la aspectele disputate de cuplurile de același sex, și nu prin înființarea unei instituții de drept cu care în mod vădit societatea nu rezonază pozitiv și sunt respinse în mod vădit.

Statul pârât nu poate fi obligat, în niciun fel, să recunoască o instituție în baza unui tratat care nu o reglementează.

În fapt, discutăm de noi drepturi și de noi proceduri ce trebuie urmate pentru acordarea acestor drepturi care nu au fost stabilite de la început în Convenție. La data ratificării Convenției de către

---

¹⁹ Guvernele semnatare, membre ale Consiliului European, Considerând Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948 ; Considerând că scopul acestei declarații este recunoașterea și aplicarea universală și efectivă a drepturilor pe care ea le enunță ; Considerând că scopul Consiliului European este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi și că unul dintre mijloacele pentru a atinge acest scop este apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; Reafirmând atașamentul lor profund față de aceste libertăți fundamentale care constituie temelia însăși a justiției și a păcii în lume și a căror menținere se bazează în mod esențial, pe de o parte, pe un regim politic cu adevărat democratic, iar pe de altă parte, pe o concepție comună și un respect comun drepturilor omului din care acestea decurg ; Hotărâte, în calitatea lor de guverne ale statelor europene animate de același spirit și având un patrimoniu comun de idealuri și de tradiții politice, de respect al libertății și de preeminență a dreptului, să ia primele măsuri pentru garantarea colectivă a anumitor drepturi enunțate în Declarația Universală ;

statul român, 20 iunie 1994, acesta nu putea prevedea că aceasta va fi interpretarea în materie de familie, astfel încât să fi putut adopta Convenția cu rezerve.

Prin urmare, chiar în ipoteza stabilirii unor obligații pozitive în sarcina statelor membre pentru a garanta respectarea Convenției, nu este de competența Curții să aleagă mijloacele prin care se asigură respectarea art. 8 (în speță) în domeniul protecției persoanelor particulare, ci aceasta revine statelor.

ÎN CONCLUZIE

Statul român trebuie să se bucure de suveranitatea și drepturile corelative inclusiv în materia stabilirii mecanismului menit să asigure protejarea relațiilor de același sex, dar și cu privire la conținutul acestei protecții. Forma de recunoaștere și protecție trebuie să fie adoptată în acord cu evoluția sistemului social, într-un registru organic menit să asigure stabilitate socială și culturală.

Retrimiterea cauzei în fața Marii Camere, nu doar ar oferi României timp pentru a defini în condiții rezonabile în ce mod înțelege să asigure respectarea anumitor drepturi pretinse de cuplurile de același sex, dar în același timp există șansa unei "răsturnări" având în vedere că prin hotărârea sa, Curtea impune României recunoașterea și protecția legală a relației dintre cuplurile de același sex, iar nu o recunoaștere individuală a unor drepturi. Susținem aceasta și în lumina jurisprudenței sale, în care afirmă că lasă libertatea statelor de a interzice accesul la căsătorie cuplurilor formate din persoane de același sex, ori prin impunerea recunoașterii și oficializării relației se tinde spre esența noțiunii de "căsătorie".

Curtea subliniază că statele au o marjă largă de apreciere în stabilirea naturii exacte a regimului juridic care trebuie pus la dispoziția cuplurilor de același sex, precum și că, această marjă se referă atât la forma recunoașterii, cât și la conținutul protecției care trebuie acordată cuplurilor de același sex. Raportat la circumstanțele concrete ale cauzei (dintre cele prezentate în cele de mai sus), precum și la jurisprudența CEDO, apreciem că România nu și-a depășit marja de apreciere recunoscută de CEDO, iar în consecință, nu se constituie vinovată de încălcarea art. 8 din Convenție.

Reamintim că împotriva hotărârii unei Camere părțile pot cere, în termen de 3 luni de la data pronunțării hotărârii unei camere, retrimiterea cauzei în fața Marii Camere, cerere care va fi acceptată în cazul în care ridică o problemă gravă referitoare la interpretarea sau la aplicarea convenției ori a protocoalelor sale, sau o altă problemă gravă cu caracter general.

Date fiind problemele existente, apreciem că Guvernul are datoria, nu doar morală, dar și instituțională și juridică, să formuleze cererea de retrimitere a cauzei în fața Marii Camere, în calitate de autoritate publică de reprezentare a României (a poporului român) în relația cu CEDO, întrucât hotărârea în prezenta cauză a fost dată împotriva României, cu efecte majore asupra sistemului social și cultural românesc.

Eventuala sustragere de la exercitarea acestui drept (și obligație) poate fi considerată un abuz de autoritate, cât timp calea de atac este recunoscută statului pârât, iar hotărârea ridică o problemă gravă ce vizează interpretarea și aplicarea Convenției care se impune a fi examinată și clarificată de Marea Cameră.